

andring af Opfattelsen som en Forandring af Menneskets hele Betragtning af Verden og Livet. Det er ikke en Beretning om en matematisk Opgave, som Menneskene kaldes til at erklære for sand eller falsk. I Aarhundreder har Videnskaben hengivet sig til at numerere Kendsgerninger og afsløre Love. Enhver arbejdede paa sin egen lille Plads, Geologen i sin Stengrube, Botanikeren i sin Have, Biologen i sit Laboratorium, Astronomen i sit Observatorium, Historikeren i sit Bibliotek, Arkæologen i sit Musæum. Pludselig saa Arbejderne op; de talte til hinanden; enhver havde opdaget en Lov; de hviskede dens Navn: Det var Udviklingens Lov. Siden da var deres Arbejde eet, Videnskaben een, Verden een, Tanken, som opdagede Enheden, var een. Menneskets Evolution er Fuldstændiggørelsen, Korrektivet af alle andre Former af Evolutioner. Kun fra dette Højdepunkt er der virkelig Udsigt, et fuldstændigt Billede, en sammenhængende Verden.

Drummond viser nu den Ensidighed, som Darwin og hans hidtidige Tilhængere mest har gjort sig skyldig i, naar de hævdede, at Livet beherskedes af Kampen for Tilværelsen. Det er ham let at paavise, at der er en anden Faktor i Livet, der endog i selve Naturverdenen virker lige saa stærkt: Kampen for andres Tilværelse. Uden denne Faktor vilde Verden for længe siden være gaaet til Grunde. Den Maade, hvorpaa Drummond forstaar at kaste Lys over denne Side af Livet, er i særlig Grad egnet til at vække og styrke alle gode Forhaabninger om Fremgang for Menneskeslægten i den kommende Tid.

Mest fængslende er maaske Fremstillingen af, hvorledes den Udvikling, der frembringer Mennesket som Skabningens Krone, ogsaa netop maa standse ved dette.

Udviklingen foregaar ved Brugen af bestemte Evner. Naar Udviklingen derfor er kommen dertil, at Mennesket i Stedet for videre Opøvelse af Synet ved skærpede Iagttagelser danner sig en Kikkert, saa er det ikke længere Øjets, men derimod Kikkertens Forbedring, at Kraften samles om. Det samme gælder paa alle Omraader.

Om Betydningen af den dybere Indsigt i Naturen siger Drummond med Bacon, at en lille Smule Kendskab til Naturens Filosofi gør Menneskene tilbøjelige til Ateisme, men en mere omfattende Kundskab til denne, en virkelig dyb Indtrængen i Naturen, »vender Menneskenes Tanker til Religionen.«

»Religionen har i Løbet af faa Aarhundreder gjort mere for at udvikle Altruismen (Næstekærligheden) end alle Millioner af Aar i den geologiske Tid.«

Den Udvikling i Naturens Verden, som sætter sit Kronskud i Mennesket, og den Udvikling i Aandens Verden, der naar sit Højdepunkt i Kristendommen, har den samme Kilde, det samme Formaal og bæres af den samme Aand: den levende Gud.

Dette er Drummonds Betragtning.

F. L.

(Samfundets Krav).

Børnene.

At gaa paa bare Ben er en af de Nydelser, som Mødre skulde unde deres Børn i Sommermaanederne. Den er billig og — hvad mere er —

nyttig. Altfor sjælden ser man en virkelig vel udviklet Fod; navnlig er Stenbroen i Byerne skæbniesvanger for Foden, hvilket bedst fremgaar af den Kendsgerning, at enhver, der fra Landet flytter ind til Byen, inden ret lang Tid raades til at benytte meget større Fodtøj. »Asfalten og Stenbroen er Skyld i dette«, siger en filosofisk Skomager, »ligesom i den Kendsgerning, at Hestens Fod tager til baade i Størrelse og i Ømfindtlighed, naar den fra den bløde Muldjord flyttes ind til Staden. Hvert Fjed paa den haarde Sten er en gymnastisk Øvelse, der udvikler Musklerne, og dersom man ikke i Tide tager Hensyn hertil, vil Foden blive vanskelig.«

Men selv om Skoen er tilstrækkelig stor, vil dog den Fod, der Aaret rundt er bedækket med det varme Læder, aldrig naa sin fulde Udvikling. Den næsten ubetvingelige Lyst, Børn har til at vade i Sand eller Vand, ja endog til at give sig barfodet i Kast med en stenet Vej eller en ujævn Stubmark er et Fingerpeg, der burde lære Mødrene, uden Hensyn til Skik og Brug, her at benytte »den naturlige Metode« til bedste for Sundhed og Skønhed.

Om Landbrugets Husøkonomi

holdt Fru Birgitte Berg-Nielsen ved Dyrskuet i Aalborg et ganske fortrinligt Foredrag, som vi optager efter »Vendsyssel Tidende«.

»Vi Husmødre,« ytrede Taleren, »bør tage under Overvejelse, hvorledes vort Arbejde i Husholdningen kan naa at blive jævntillet med Mændenes Arbejde i Landbruget. En af de første Betingelser herfor er, at man bliver klar over, hvordan Husførelsen er her til Lands. Vi maa vide Besked om, hvad vi bruger; saa kan vi paa Grundlag heraf søge at gaa videre.

Det er slet ikke saa vanskeligt at føre et Husholdningsregnskab. Ganske vist, hvis Konen hver Dag skulde skrive op, hvad hun bruger til hvert Maaltid, saa var vi færdige, inden vi fik begyndt. Det er der ikke Tid til. Men det er heller ikke nødvendigt. Ud af Mændenes Regnskab kan paavises det allermeste af, hvad der bruges til Husholdningen. Enhver nogenlunde fremskreden Landmand fører i vore Dage Regnskab over sine Indtægter og Udgifter, over hvad der købes af Frø og Foderstoffer, hvad der sælges af Mælk, Svin o. s. v. Det gælder derimod næppe om den indre Omsætning. Men det burde være Tilfældet. Konen bør føre Regnskab over, hvad der bruges. Dersom det gøres en Gang om Maaneden, er det en nem Sag at faa Aarsregnskab opgjort f. Eks. til 1. November. Det er ikke besværligt. Men det er interessant. Naar vi ved, hvad vi bruger, kan vi gøre en virkelig Beregning over, hvor vi skal spare, og hvor vi kan lægge til. Thi det gælder om at spare paa de rette Steder, uden at Fødevarernes Næringsværdi forringes. Arbejder vi os saa op, saa vi faar Raad til at bruge lidt mere, saa kommer det an paa, at vi kender Værdien af Næringsmidlerne, saa vi forbedrer Kosten saaledes, at Forbedringen betyder noget, at den medfører større Sundhed og større Arbejdsevne. Taleren husker fra sin Barndom, at hun spekulerede over, hvorledes det gik til, at Hønsene fandt hele Korn i Møddingen. Det forsvandt, da de fandt paa at grutte Kornet til Køerne. Mange mente, det var nogle sære nymodens Ideer at grutte til Køerne. Nu derimod spekulerer Folk paa Foderstoffer, holder Regnskab over Foderstoffblandinger o. s. v.

Naar vi Kvinder læser om sligt fra Aar til Aar, saa kommer vi let til at tænke over, om nu vor Maade at behandle Næringsstofferne paa ogsaa er den heldigste. Her er en endnu uopdyrket Mark. Saa kommer vi til at tænke: hvordan er Mændene gaaet frem? Og bør vi ikke gaa i deres Spor? Mændenes Resultater er naaede ved Samarbejde. Videnskabens Resultater er prøvede i det virkelige Liv, og det praktiske Livs Erfaringer er atter forelagte

Videnskaben. Kan vi nu ikke faa et lignende Samarbejde i Gang? Kan vi ikke faa Lov at spørge og faa Svar? Bør Staten ikke støtte Husøkonomien saaledes, at vi kan udfylde vor Plads til Punkt og Prikke?

Spørger vi: hvor meget behøver et Menneske for at leve? kan vi faa et højest forskelligt Svar. Alle behøver nemlig ikke lige meget. Det afhænger for en Del af Folkerace, Klima, Ejendommelighed o. s. v. Men der maa dog være noget, man kan kalde det normale. Taleren har set fremsat i Bøger, at ca. $\frac{1}{3}$ af Menneskets Næring af Æggehvidestof skal være dyrisk, Resten kan faas af Planterføde. Men det maa være bygget paa Beregninger fra Lande, hvor der leves tarveligt. Man kan snarere sige, at de $\frac{2}{3}$ maa være dyrisk Æggehvidestof. Og det kan godt naas uden at blive for dyrt, naar vi blot forstaar at bruge Mælken i alle mulige Former. Det tror man i alt Fald, men man ved det ikke bestemt, før Husmoderen kan fremlægge sit Regnskab. Saa kan det regnes ud, hvad der her til Lands bruges til en sund daglig Kost. Og saaledes kan der oparbejdes en husøkonomisk Videnskab i Lighed med Landbrugsvidenskaben. For Eksempel med Hensyn til Kød. Lad os sætte, vi har to Stykker Slagtekvæg à 400 Pd.; det ene en fin, velfedt Okse af god Kødrace, det andet en udmalket Ko. Saa vil den første have 15 pCt. Ben, Koen mindst 30 pCt. Altsaa 340 mod 280 Pd. Kød. Hertil kommer, at jo federe Dyret er, des mere Næringsstof og des mindre Vand er der i Kødet. Et Pund af Oksens Kød vil være $1\frac{1}{2}$ Gang saa meget værd som et Pund af Koen. Hermed er det ikke givet, at det ikke betaler sig at slagte de magre Kreaturer. Det kommer an paa Produktionsforholdene. Men det er rart at kunne vide, hvad vi faar for vore Penge. Og saa er der en anden Ting, der gør sig gældende. I Tilfælde af, at vi faar leveret saadant Kød, hvordan skal vi saa faa den størst mulige Værdi ud af det? Behandlet paa almindelig Vis vil det være saa sejt, at det ikke kan tygges, og Føde, der ikke bliver tilstrækkelig tygget, gør mere Skade end Gavn. Men det kan maaske fuldt udnyttes paa anden Maade, f. Eks. ved at lave Spegepølse deraf. Og hvad der er ufordøjeligt i kogt eller stegt Tilstand, kan blive letfordøjeligt som Hakkebøf, Fars o. lign. Men hvad skal man saa gøre med Benene? De ferske Ben kan knuses og koges Suppe af. Og Sener og andet Affald kan brunes og laves Sky af. Saa har man en Sauce med det samme. Et mindre godt Produkt kan saaledes blive et udmærket Produkt.

Saa er der vort Brød. Der føres i vore Dage fra adskillige Lagers Side en rasende Kamp mod Rugbrødet, der faar Skyld for alle mulige Mavesygdomme. Taleren tror, at man ogsaa kan gøre en Skælm Uret. Naar Rugbrødet er blevet Grundlaget for vor nationale Kost, er det sikkert ikke tilfældigt. Der maa være noget i vort Klima og vor Folkerace, der kræver det. Men mange Steder laves Rugbrødet for surt. Først gælder det imidlertid om at faa klaret det Spørgsmaal: skal vi bage selv, eller skal vi købe vort Brød? Taleren skal ikke afgøre, hvad der er det rette. Men vi kan let blive enige om, at skal Hjemmebagningen være forældet, saa maa vi i alt Fald ikke købe vort Brød hos Bagerne, men oprette Andersbagerier. (Hør!) Det er den eneste Maade, hvorpaa vi kan holde Kontrol med, om Brødet duer. Der er fire Ting, der maa tages under Overvejelse: Brødets Pris, dets Næringsværdi, Syreforholdet og Fordøjeligheden. Hvad Prisen angaar, anstillede Taleren en Beregning, der gik ud paa at vise, at det næppe kunde betale sig at købe Brødet, da Arbejdslønnen repræsenterede $\frac{1}{3}$ af Rugens Værdi, hvilket er vel meget. Ved at bage selv, vilde der Landet over kunne spares 10 Mill. Kr. om Aaret. Hvad Næringsværdien angaar, da er der ikke saa lidt Forskel paa Brødets Indhold af Vand, og køber man Brødet, ved man ikke, om det er lagt af god eller daarlig Rug. Brød af stor, finskaaret Rug har den største Næringsværdi, medens Brød af smaat Rug indeholder forholdsvis for meget Træstof. Med Hensyn til Syrningsmængden tror Taleren, at det

er heldigst at bruge en Blanding af Syrning og Gær. Men til syvende og sidst kommer det an paa, at Husmoderen forstaar at bage. Det er det egentlig afgørende. Den Husmoder, der er glad ved at bage, vil ogsaa i Reglen forstaa det, medens den, der er tynget af Besværet, aldrig naar dertil. Med Hensyn til Syremængden ved vi i øvrigt ikke noget bestemt. Det er maaske et Spørgsmaal, om ikke en kultiveret Brødsyre kan faa nogen Betydning, lige saa vel som vi har en kultiveret Smørsyre. Hvad endelig Fordøjeligheden angaar, foreligger der en Del Undersøgelser. I Følge Prof. Stein udnytter Mennesket under almindelige Forhold 79 pCt. af Brødet; men regnes der efter Æggehvidestof, udnyttes deraf kun $53\frac{1}{2}$ pCt. Det er jo et sørgeligt Resultat. Men Taleren tror ikke desto mindre, at vi nødig skal komme bort fra Rugbrødet. Det kunde jo tænkes, at de 20 pCt., der ikke udnyttes, ikke i og for sig er ufordøjelige, naar man ved en passende Blanding fordelte Rugbrødet over flere Maaltider.

Taleren havde, inden hun tog herover, foretaget flere Forsøg med Bagning og vilde, støttet herpaa, anbefale at lægge Brødet i Mælk i Stedet for i Vand. Det medførte en lille Fordyrelse, men en meget stor Værdiforøgelse. Hun havde ogsaa prøvet at blande Rugmelet med Hvedemel, men var kommet til det Resultat, at det bedste Rugbrød blev det, der var mindst Hvedemel i. For Børn vil Rugbrød, lagt i Mælk med indtil $\frac{1}{4}$ Hvedemel, være det bedste. I øvrigt er Taleren ikke kommen her for at lære Husmødrene at bage, men for at bede dem anstille Forsøg. Man kan høre Mænd sige, at det er lige meget, hvordan Brødet er, for »de spiser lige meget af det«. Men det sige de ikke, naar Taleren er om deres Kreaturer. Saa ved de nok at gøre Forskel paa Mavefyld og Næring.

Taleren vil gerne endnu nævne Brygningen. Det er meningsløst at lade den gaa fra sig.

Øl af god Malt og Humle hjælper til mere Friskhed ved Arbejdet end Hvidtøl, der ofte har kørt Byen rundt i Solhede. Det slukker ikke Tørsten, og saa griber Folk til bajersk Øl. Og det er dyrt.

Der var endnu mange andre Ting inden for Landbrugets Husøkonomi, der var værd at omtale. Men Tiden tillader det ikke. Kun endnu dette: Det er mærkeligt, at Mændene i Reglen ikke overfører paa Husholdningen deres Erfaringer i Retning af, i hvor høj Grad det kommer an paa at have gode Foderstoffer. I Husholdningen ser de oftest paa, hvad der er billigst — og det billigste er tit det dyreste. Taleren kunde have Lyst til at nævne de Brændeslugere, der staar omkring i vore Køkkener som Komfurer, og som ved deres Røg ødelægger Husmoderens Øjne og forvolder hende Hovedpine og andet ondt. Hun henlede Opmærksomheden paa et Komfur, der leveres af Lange i Svendborg for 100 Kr., og som er forsynet med Bagerovn, Vandgryde og Varmeovn.

Taleren vil til Slutning bede de tilstedeværende Husmødre tænke over, hvad der er sagt. Hun tror, at naar Kvinden først er færdig til at spørge, vil det ikke vare længe, før der er Folk, der er færdige til at svare os. (Stærke Haandklap).

Hofjægermester Bech, Engelsholm, takkede Foredragsholdersken i varme Ord.

Ved Festmaaltidet talte Fru Berg-Nielsen under livlig Tilslutning og enkeltes Protest for Landbokvinden omtrent som følger:

Vi Jyder har et Ordsprog, der siger: Bliv lidt, og tag skikkelige Folk med. Vi Husmødre er skikkelige Folk, der bør tages med. Naar Landmændene har stræbt fremad, har Hensigten vel først været at vinde over de vanskelige Tider og holde Ballancen. Men de naaede samtidig Intelligenes og større aandelig Udvikling. I Udlandet beundrer man særlig to Ting i Danmark: Det danske Smør og vore Feriebørn. Ingen anden Bondestand i Verden har en saadan Udvikling, at den aarlig vilde modtage Tusinder af smaa, fattige, blege Børn, som den uden Godtgørelse føder i maanedsvis og stundom ogsaa klæder. Jeg vilde ønske, at de danske Landmænd, nu da de har faaet Penge i Pungen (Gods-